

Aan de slag met internationalisering

Handleiding

Je wilt als mbo-docent aan de slag met internationalisering. Maar hoe geef je hier invulling aan in je les? Om te komen van een idee tot concrete activiteiten, helpt Nuffic, de organisatie voor internationalisering in het onderwijs, je graag op weg. Door te werken met de poster 'Aan de slag met internationalisering' en bijbehorende hulpvragen, geef je met je team stapsgewijs vorm aan internationalisering. Zo bereid je jouw studenten voor op het leven, leren en werken in een interculturele samenleving en op een internationaal georiënteerde arbeidsmarkt.

Samen met je (docenten)team ga je aan de slag met internationalisering. Je hoeft het echt niet meteen rigoureus aan te pakken. In deze handleiding staan de 5 stappen (zie poster) die je zet om internationalisering als middel in te zetten voor jouw opleiding. Dat kan een eerste kennismaking met internationalisering zijn of een vervolgstap.

Toolkit

Deze handleiding is onderdeel van de toolkit 'Aan de slag met internationalisering'. Een gesprekstool voor (docenten)teams werkzaam in het mbo.

In een gezamenlijke sessie geef je antwoord op 5 vragen:

1. Wat betekent internationalisering voor mij?
2. Waarom is internationalisering relevant voor onze studenten?
3. Welke internationale competenties zijn relevant voor onze studenten?
4. Welke internationaliseringsactiviteiten doen we al en/of kunnen we aanbieden?
5. Wat gaan we nu doen? En wat is daarvoor nodig?

De toolkit bevat:

- De poster 'Aan de slag met internationalisering'
- 5 kaarten met hulpvragen
- Deze handleiding

Aan de slag

Jullie gaan aan de slag met internationalisering in het mbo!
Het is handig om je voor te bereiden.

 Neem de tijd. Plan een werksessie van **2,5 uur** in met **maximaal 7** collega's die betrokken zijn bij de ontwikkeling van het curriculum en lesprogramma. Het werkt het beste als je dit doet voor de opleiding(en) binnen hetzelfde kwalificatiedossier waar je internationalisering als middel voor wilt inzetten.

 Benodigheden voor de werksessie: de poster 'Aan de slag met internationalisering' en bijbehorende 5 vragenkaarten, deze handleiding, markeerstift, pennen en eventueel post-its. Optioneel: internationaliseringsvisie, teamplan, kwalificatiedossier.

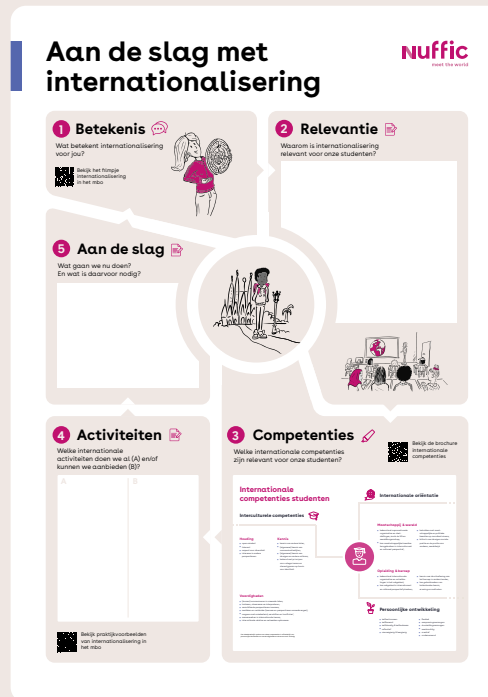
Aan de slag met internationalisering

nuffic

Werksessie

Hieronder volgen de 5 stappen die je doorloopt tijdens de werksessie.

- 1 Betekenis**
Wat betekent internationalisering voor jou?
- 2 Relevantie**
Waarom is internationalisering relevant voor onze studenten?
- 3 Competenties**
Welke internationale competenties zijn relevant voor onze studenten?
- 4 Activiteiten**
Welke internationaliseringsactiviteiten doen we al en/of kunnen we aanbieden?
- 5 Aan de slag**
Wat gaan we nu doen?
En wat is daarvoor nodig?

Poster 'aan de slag met internationalisering'

- Werk in een groep van maximaal 7 personen.
- Gebruik voor elke stap de bijbehorende kaart met hulpvragen. De vragen zijn optioneel en in willekeurige volgorde. Je hoeft ze niet allemaal door te lopen. Kies de vragen die het beste passen of verzin zelf een relevante vraag.
- Wijs voor de sessie een persoon aan die de voorzitter is en de tijd in de gaten houdt.

TIP Is de groep groter? Splits deze dan. Je kunt dan aan het einde van de sessie of in een vervolgsessie (plan extra tijd) de bevindingen terugkoppelen.

TIP Een goed moment voor de werksessie is na de herziening van het kwalificatiedossier.

Aan de slag met internationalisering

Nuffic

1

Betekenis

20 minuten

Centrale vraag bij deze stap is: Wat betekent internationalisering voor jou?

Bespreek en bekijk: Hoe internationaal ben jij? Ben jij bijvoorbeeld tijdens je studie in het buitenland geweest, woon je in een wijk waar mensen wonen met verschillende culturele achtergronden, ga je graag op reis? Ga er met elkaar over in gesprek en ontdek hoe internationaal je team is en wat je zelf meebrengt aan internationale kennis en ervaring.

Bekijk na het gesprek de [animatiefilm](#). Klik op de link of scan de QR-code op de poster.

Doel van deze stap is dat je een algemeen beeld krijgt wat internationalisering is en kan betekenen voor jou als persoon én (onderwijs)professional. Je hoeft geen gemeenschappelijke visie te vormen tijdens deze sessie. Het gaat vooral om het delen van ervaringen.

Hulpbronnen:

- Kaart met hulpvragen
- Animatiefilm [Wat is internationalisering in het mbo?](#)

Aan de slag met internationalisering

nuffic

2

Relevantie

 30 minuten

Centrale vraag bij deze stap is: **Waarom is internationalisering relevant voor onze studenten?**

Van betekenis naar relevantie

Beantwoord de centrale vraag door te kijken naar de internationale context waarbinnen jullie studenten tijdens, maar vooral ook na hun opleiding, zich begeven. Denk bijvoorbeeld aan een internationaal klantenbestand van een bouwbedrijf, een winkel waar veel toeristen komen, een tuinder die bloemen exporteert, de bouwplaats waar samengewerkt wordt met Oost-Europese collega's of collega's uit het buitenland binnen de transport- en logistieksector.

Bespreek en noteer: Ga met elkaar in gesprek over de toekomst van studenten. Hoe ziet de internationale context eruit? Schrijf de uitkomsten in steekwoorden op de poster.

Doel van deze stap is inventariseren welke internationale aspecten het toekomstige beroep van jouw student heeft. En waar aandacht aan besteed wordt of kan worden in de opleiding, in lijn met de leerdoelen.

Hulpbronnen:

- Kaart met hulpvragen
- Internationaliseringsvisie of beleid van school
- Kwalificatiedossier
- Teamplan

Aan de slag met internationalisering

nuffic

3

Competenties

30 minuten

Centrale vraag bij deze stap is: Welke internationale competenties zijn relevant voor onze studenten?

Van relevantie naar competentie

Internationaliseringsactiviteiten zijn geen doel op zich, maar een middel om internationale competenties op te doen. Internationale competenties helpen je studenten te leren, leven en werken in een interculturele klas, samenleving en een internationaal georiënteerde arbeidsmarkt. Internationaal competente studenten hebben een open en geïnteresseerde houding. Ze kunnen communiceren en samenwerken in een internationale omgeving, en hebben een internationale oriëntatie op maatschappij en beroep. Daarbij streven ze naar persoonlijke ontwikkeling en kunnen hierop reflecteren.

Bespreek en markeer: Op de poster zie je een model dat in een oogopslag de belangrijkste leeropbrengsten van internationaliseringsactiviteiten laat zien. We noemen deze internationale competenties. Bespreek wat de belangrijkste internationale competenties kunnen zijn voor de opleiding en markeer ze op de poster.

Doel van deze stap is kennis te maken met mogelijke leeropbrengsten van internationalisering en te formuleren welke internationale competenties van groot belang zijn voor jullie studenten – op basis van het gesprek bij stap 2. Hierbij is de specifieke opleiding en de regionale context (in de randstad, de grensregio of langs de kust) uiteraard van groot belang.

Hulpbronnen:

- Kaart met hulpvragen
- Nuffic-brochure met model [Internationale competenties](#). Klik op de link of scan de QR-code op de poster.

Aan de slag met internationalisering

nuffic

4

Activiteiten

30 minuten

Centrale vraag bij deze stap is: Welke internationaliseringsactiviteiten doen we al en/of kunnen we aanbieden?

Van competentie naar activiteit

Een internationaliseringsactiviteit of -ervaring draagt idealiter bij aan het ontwikkelen van internationale competenties. Verschillende activiteiten kunnen verschillende competenties bevorderen. In het ideale geval start internationalisering daarom met het benoemen van de gewenste leerdoelen en beoogde competenties. Vervolgens wordt een activiteit gekozen die daaraan bijdraagt en wordt verder nagedacht over de exacte invulling en vormgeving van die activiteit, om het daadwerkelijke leren te bevorderen. Diverse internationaliseringsactiviteiten dragen in verschillende mate bij aan de ontwikkeling van internationale competenties. Met tweetalig onderwijs (activiteit) bijvoorbeeld werk je in de regel meer aan het durven spreken in een vreemde taal (competentie) dan wanneer een student een training interculturele communicatie (activiteit) volgt.

Om te kunnen starten met internationaliseringsactiviteiten zijn goede voorbeelden handig. Op de Nuffic internationaliseringskaart staan ruim 40 voorbeelden van verschillende internationaliseringsactiviteiten. Een handig overzicht voor de inventarisatie van mogelijke nieuwe activiteiten. Activiteiten kunnen plaatsvinden in het buitenland (stage, project of uitwisseling) of in eigen land, dit laatste noemen we: *internationalisation at home*.

Bespreek en noteer: Verken de activiteiten met elkaar. Welke activiteiten doen we al? Welke niet, maar lijken interessant en relevant? Schrijf de huidige en/of nieuwe activiteiten op de poster.

Doel van deze stap is zicht krijgen welke internationaliseringsactiviteiten mogelijk zijn en passen bij de verschillende internationale competenties, zoals bepaald in stap 3.

Hulpbronnen:

- Kaart met hulpvragen
- Nuffic [Internationaliseringskaart met voorbeelden](#). Klik op de link of scan de QR-code op de poster.
- Het dashboard internationale competenties: [Leeropbrengsten internationaliseringsactiviteiten | Nuffic](#)

Aan de slag met internationalisering

Nuffic

5

Aan de slag

 40 minuten

Centrale vraag bij deze stap is: Wat gaan we nu doen? En wat is daarvoor nodig?

Van activiteit naar actie

Nu is het moment om keuzes te maken. Welke activiteiten ga je in de verschillende leerjaren uitvoeren? En hoe breng je samenhang in deze activiteiten? Wat heb je nodig om ze uit te voeren? Denk hierbij aan financiën, kennis, hulpmiddelen om de activiteit uit te voeren, partners, tijd. Schrijf op de poster wat je als team (en wie daarbinnen) concreet gaat doen en wat je daarvoor nodig hebt.

Maak vervolgens afspraken wie wat gaat oppakken en spreek een tijdsplan af. Voorbeelden:

- Ga op zoek naar lesmateriaal met een Engelstalige bron of speciaal voor tweetalig onderwijs.
- Zet een (nieuw) internationaal project op.
- Zoek samenwerking met partnerscholen in het buitenland.

Doel van deze stap is een keuze maken welke activiteiten je voor het komend schooljaar aanbiedt en hoe je dit gaat organiseren.

Hulpbronnen:

- Kaart met hulpvragen
- (Curriculum) planner

 TIP Bedenk dat voor een goede uitvoering, je je teamleider/manager betrekt. Curriculumexperts en het International office kunnen ook belangrijke input geven.

 TIP Inspiratie nodig van andere scholen of wil je een goed voorbeeld delen? Word lid van het [netwerk IBPV](#), het [netwerk voor mbo-docenten](#) en de [LinkedIn groep internationalisering in het mbo](#).

Aan de slag met internationalisering

nuffic

Hoe nu verder?

Je gaat aan de slag met de acties besproken in stap 5.

- **TIP** Bespreek de ontwikkelingen, ervaringen en voortgang tijdens jullie teamoverleg.
- **TIP** Wil je duurzaam werken aan *internationalisation at home*? Bekijk dan de publicatie met borgingstips. [Internationalisation at home in het mbo \(nuffic.nl\)](https://www.nuffic.nl/publicaties/internationalisation-at-home-in-het-mbo)

In het kort

De toolkit 'Aan de slag met internationalisering' is een instrument om in 5 stappen internationalisering als middel in te zetten voor een mbo-opleiding.

Voor wie

Docenten en curriculumexperts in het mbo. Toepasbaar voor mbo-studenten van niveau 1 t/m 4.

Doel

Ondersteuning bij het vormgeven van internationalisering.

Groepsgrootte

Maximaal 7 personen

Duur

2,5 uur gemiddeld. Wil je over bepaalde onderdelen langer doorpraten, plan dan meer tijd in.

Kennis

Je hebt geen kennis van internationalisering nodig. Tijdens het volgen van de stappen en het toepassen ervan in de praktijk doe je deze basiskennis op. Het is wel belangrijk dat je ervoor open staat om internationalisering als middel in te zetten voor de ontwikkeling van je studenten.

Benodigheden

Poster 'Aan de slag met internationalisering', 5 vragenkaarten, handleiding, markeerstift, pennen en eventueel post-its. Optioneel: internationaliseringsvisie, teamplan, kwalificatiedossier.

Vragen

mbo@nuffic.nl | Meer informatie op www.nuffic.nl/mbo

© Nuffic, september 2023

Aan de slag met internationalisering

Nuffic